

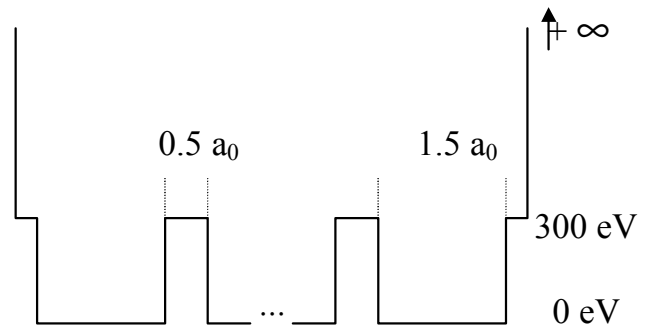
Projekt nr C.6.3

Stany elektronowe w jednowymiarowej sieci krystalicznej

Wprowadzenie

Fizyka

Niniejszy projekt opiera się na prostym modelowym podejściu do problemu własności elektronów w sieci krystalicznej. Rozważamy elektron w jednowymiarowym kryształ, którego potencjał modelujemy za pomocą dziesięciu skończonych prostokątnych studni potencjału, rozdzielonych barierami o wysokości 300 eV. Szerokość obszaru studni potencjału wynosi $1.5 a_0$, szerokość bariery - $0.5 a_0$. Cały układ zamknięty jest w studni potencjału o nieskończenie wysokich ścianach (Rys.1). Celem ćwiczenia jest znalezienie kilkudziesięciu najniższych poziomów energetycznych i odpowiadających im funkcji falowych dla elektronu znajdującego się w takim jednowymiarowym kryształ.

Rys. 1.

Hamiltonian elektronu w kryształ ma postać:

$$H = -\frac{\hbar^2}{2m} \nabla^2 + V(x) \quad (1)$$

gdzie $V(x)$ jest energią potencjalną zobrazowaną na Rys. 1, a odpowiednie równanie własne:

$$H\psi(x) = \epsilon\psi(x) \quad (2)$$

które w postaci bezwymiarowej można zapisać jako:

$$\frac{d^2}{dx^2} \psi(x) = [U(x) - E]\psi(x) \quad (3)$$

gdzie jednostką długości jest promień Bohra a_0 , a energia elektronu ϵ , mierzona zwykle w eV, została w równaniu (3) zastąpiona przez bezwymiarową dodatnią liczbę E , zdefiniowaną jako:

$$E \equiv \left(\frac{2ma_0^2}{\hbar^2} \times 1\text{eV} \right) \frac{\epsilon}{\text{eV}} = 0.07357 \frac{\epsilon}{\text{eV}} \quad (4)$$

Bezwymiarowa energia potencjalna U jest związana poprzez ten sam czynnik z energią potencjalną $V(x)$ w równaniu (1):

$$U(x) \equiv 0.07357 \frac{V(x)}{eV} \quad (5)$$

Numeryka

Poniżej podajemy schemat numerycznego rozwiązywania równania (3).

Jeżeli wartość E jest znana, to równanie (3) jest zwyczajnym równaniem różniczkowym drugiego stopnia, które można rozwiązać numerycznie korzystając z różnicowej aproksymacji drugiej pochodnej. Korzystamy przy tym z warunków brzegowych na końcach rozważanego obszaru. Z tego, że potencjał na końcach sieci krystalicznej został przyjęty jako nieskończony (nieprzenikliwe ścianki pudła), wynikają następujące warunki brzegowe dla funkcji falowej:

$$\psi(x=0) = \psi(x=20) = 0 \quad (\text{rozmiar naszego kryształu} = 10 \times a_0 = 20 a_0). \quad (6)$$

Metoda różnicowa dla równania (3) o znanej wartości E wygląda następująco:

1. definiujemy siatkę węzłów dla zmiennej x (zadając wielkość kroku h);
2. drugą pochodną w równaniu (3) zastępujemy odpowiednim przybliżeniem różnicowym (można przebadać różne przybliżenia o różnej dokładności);
3. równanie (3) przyjmuje postać formuły rekurencyjnej, np. wyrażającej wartość $\psi(x_{i+2})$ za pomocą $\psi(x_i)$ oraz $\psi(x_{i+1})$;
4. kładziemy $\psi(x_0) = 0$ i rozwiązujemy równanie (3) krok po kroku jak zwykle równanie algebraiczne;
5. równanie różniczkowe posiada jednoznacznie określone rozwiązania, jeżeli np. w jednym punkcie na brzegu obszaru zadamy wartości dwóch parametrów: wartość funkcji i jej pierwszej pochodnej. W równaniu jednorodnym (a z takim mamy tu do czynienia) drugi parametr ma wpływ wyłącznie na unormowanie rozwiązania i wobec tego możemy go przyjąć dość dowolnie; rozsądną brzegową pierwszą pochodną jest 1 (co odpowiada to położeniu $\psi(x_1) = h$).
6. rozwiązujemy równanie krok po kroku od $x_1 = 0$ do $x_N = 20$. Jako wynik otrzymujemy szukaną funkcję $\psi(x)$ określoną na sieci węzłów.

Jeżeli energia E nie jest znana, to stosujemy metodę “prób i błędów” (“shooting”), zgodnie z którą:

1. przyjmujemy (zgadujemy) pewną wartość E ;
2. dla tej wartości E rozwiązujemy równanie (3) metodą podaną powyżej;
3. sprawdzamy warunek brzegowy na prawym brzegu obszaru. Jeżeli $\psi(x_N = 20) = 0$, to E jest energią stanu kwantowego elektronu. Jeżeli nie, to zmieniamy wartość E zgodnie z pewną procedurą poszukiwawczą (np. bisekcja, reguła fałsi, itp.) i wracamy do punktu (2). Tę pętlę iteracyjną powtarzamy aż do uzyskania poprawnej wartości funkcji falowej na prawym brzegu obszaru.

Zadania do wykonania

1. Wyznaczyć $n = 50$ najniższych poziomów energetycznych elektronu. Wyniki przedstawić na wykresie $E(n)$. Poziomy powinny ułożyć się w wyraźne pasma.
2. Jeżeli położymy wysokość barier pomiędzy studniami równą zero, otrzymamy pojedynczą prostokątną, nieskończoną studnię potencjału o szerokości $20a_0$. Wyznaczyć numerycznie zależność $E(n)$ dla elektronu w tym przypadku i porównać otrzymany wynik ze wzorem analitycznym (przypomnienie z ćwiczeń z zakresu mechaniki kwantowej). Sporządzić odpowiedni wykres i porównać z wykresem z punktu (1).
3. Przygotować moduł graficzny, pozwalający na obserwację na ekranie funkcji falowych dla wybranych stanów elektronu.
4. Wprowadzić „defekt” do kryształu, np. zmniejszając szerokość jednej ze studni o 25%. Wyznaczyć zmienione funkcje falowe i poziomy energetyczne elektronu. Zaobserwować pojawiający się poziom energetyczny w przerwie wzbronionej. Jak wygląda odpowiadająca mu funkcja falowa?
5. Umieścić kryształ w zewnętrznym statycznym jednorodnym polu elektrycznym, dodając do energii potencjalnej $V(x)$ funkcję liniową taką, że, np.

$$\begin{aligned} V(x=0) &\rightarrow V(x=0) - 20\text{eV} \\ V(x=20) &\rightarrow V(x=20) + 20\text{eV} \end{aligned}$$

Wyznaczyć zmienione energie i funkcje falowe elektronu. W szczególności zwrócić uwagę na funkcje falowe elektronu odpowiadające minimum i maksimum pasma energetycznego.

Literatura